

Spis treści

<i>Grzegorz Łęcicki</i> – Wstęp	7
---------------------------------------	---

I. Pedagogika i etyka

<i>Agnieszka Janiak</i> – Ars moriendi jako postulat tanatopedagogiczny, medialny i osobowy	11
<i>Martyna Tomiczek</i> – Tragizm, rozrywka, edukacja – różne obrazy śmierci w mediach jako próba przekroczenia tabu śmierci i umierania	17
<i>Anna Małgorzata Pycka</i> – Ars moriendi w wydaniu ponowoczesnym	29
<i>Michał Kosecki</i> – Efekt Wertera w świecie mediów i działania na rzecz prewencji samobójstw	39

II. Kino i film

<i>Edyta Jarosz-Mackiewicz</i> – Śmierć i sposoby umierania przedstawione w wybranych współczesnych filmach polskich	49
<i>Agnieszka Barczyk</i> – Aktualizacja rytuału pogrzebowego w filmie Andrzeja Seweryna pt. „Kto nigdy nie żył”	70
<i>Michał Piepiórka</i> – Spektakl współczesnego <i>ars moriendi</i> . O filmie Marcina Koszałki „Istnienie”	80
<i>Marek Wiśniewski</i> – Obrazy śmierci w dziełach filmowych jako projekcja odległych, a wciąż obecnych konstruktów myślowych gnozy	95

III. Kultura, religia i etyka

<i>Krystyna Czuba</i> – Miłość silniejsza niż śmierć	105
<i>Aleksandra Sójko</i> – Nieśmiertelność ciała jako mit współczesnej kultury „Ciało jako przedmiot zbawienia”	113
<i>Halina Witek</i> – Śmiertelność – nieśmiertelność. Medialne konstrukcje i dekonstrukcje	122
<i>Bartosz Głowacki</i> – Katastrofy lotnicze – obrazy śmierci w mediach a etyka dziennikarska	133

<i>Agnieszka Badyła</i> – Choroba Alzheimera – mity a rzeczywistość – co pokazują nam media?	151
<i>Beata Pieńkowska-Wyżyńska</i> – Odchodzenie Papieża Jana Pawła II w telewizji publicznej jako nowy medialny rytuał	160
<i>Małgorzata Laskowska</i> – Media wobec śmierci naturalnej. Zarys problematyki w ujęciu etycznym	168

IV. Islam i wojna

<i>Zuzanna Jakubowska</i> – Islamski zamach w Madrycie w 2004 roku i jego obraz w czołowych dziennikach hiszpańskich oraz w innych wydawnictwach prasowych	183
<i>Kinga Rodkiewicz</i> – Medialne obrazy śmierci z rąk ekstremistów islamskich – na przykładzie Afganistanu za rządów talibów	202
<i>Jolanta Niderla-Witkowska</i> – Problematyka śmierci w medialnych relacjach o wojnie a prawo do obiektywnej informacji	219
<i>Maria Anikina</i> – Smolensk tragedy in Russian media: sociological analysis	235

V. Internet, fotografia i dyskurs medialny

<i>Ks. Zenon Hanas</i> – Medialne osvajanie śmierci. Funkcje prezentowania umierania w przekazach medialnych	247
<i>Zuzanna Szczerbanowska</i> – Żałoba online	261
<i>Stefan Meetschen</i> – Rituals of Moral Panic: German School Shootings and the Media	279
<i>Jan Jaroszyński</i> – Gry komputerowe a promocja śmierci	288
<i>Oliwia Tarasewicz-Gryt</i> – Prywatna śmierć w nowych nowych mediach	297
<i>Sylwia Konopacka</i> – Fotonekrepolia – spoglądając śmierci w oczy. Problematyka mortalna w fotografii prasowej	313
Biogramy	322

Wstęp

Parafrazując znane powiedzenie, odnoszące się pierwotnie do prasy, można powiedzieć, że nic tak nie ożywia przekazu medialnego jak trup... W dobie komercjalizacji mass mediów oraz traktowania informacji wyłącznie w kategorii towaru i zysku, sensacja oraz rozrywka stały się swoistym paradygmatem wszelkich przekazów medialnych¹. W świecie mediów, jak i w innych wymiarach rzeczywistości, dokonuje się obecnie zmaganie między – najogólniej mówiąc – dwoma koncepcjami dziennikarstwa oraz przekazu medialnego. Pierwsza, inspirowana w decydującej mierze przez chrześcijańską etykę i hierarchię wartości wynikających z Dekalogu oraz ideałów Ewangelii, za fundamentalne przesłanie odnoszące się do mediów uważa prawdę, dobro i piękno²; zdobywanie i przekazywanie informacji służyć powinno człowiekowi, który ma prawo do prawdy, oraz dobru wspólnemu, by społeczeństwo, zwłaszcza w procesie globalizacji, poszukiwało dróg jedności i tworzenia wspólnoty ogólnoludzkiej. Swoistym przeciwieństwem tak pojmowanych fundamentów dziennikarstwa oraz przekazu medialnego jest sprowadzenie ich wyłącznie do poziomu przedsięwzięć biznesowych³.

Łącząca się z wymiarem sensacyjnym problematyka śmierci – tak realnej, jak i fikcyjnej, będącej najczęściej elementem filmów i seriali – stanowi jeden z najczęstszych tematów newsów i czołówek gazet oraz radiowych, telewizyjnych i internetowych serwisów informacyjnych. Katastrofy, spektakularne wypadki, klęski żywiołowe, zabójstwa determinują dobór informacji oraz sposoby jej przekazywania. Śmierć poprzez częstą obecność w mediach stała się stałym, żeby nie powiedzieć: codziennym, powszednim elementem aktualnej rzeczywistości; przyczyniła się do tego również swoista rola śmierci jako istotnego (nieomal nieodłącznego) elementu kultury popularnej. Sceny zbrodni, zabójstw czynią ze śmierci swoiste widowisko⁴; pozbawiają śmierć jej naturalnego wymiaru wielkiej tragedii i ogromnego dramatu.

Dawniejsze, i niestety także najnowsze, doświadczenia polskiej historii z całą ostrością ukazują tragiczny wymiar śmierci, realizm jej grozy, skutki nie tylko

¹ Por. Z. Bajka, *Historia mediów*, Kraków 2008, s. 132.

² Zob. K. Czuba, *Katolickie podstawy etyki dziennikarskiej*, Toruń 2007, s. 43.

³ Por. M. Mrozowski, *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001, s. 154.

⁴ Zob. A. Zwoliński, *Obraz w relacjach społecznych*, Kraków 2004, s. 331.

w wymiarze osobistego dramatu, ale także w skali społecznej. W okresie Polski Ludowej kwiecień był obchodzony jako Miesiąc Pamięci Narodowej; teraz – w III Rzeczypospolitej – kwiecień boleśnie odcisnął się na naszych najnowszych dziejach: 2 kwietnia 2005 r. do domu Ojca odszedł bł. Jan Paweł II, 10 kwietnia 2010 r. pod Smoleńskiem miała miejsce katastrofa prezydenckiego samolotu; dopiero po 1989 r. wolno przypominać o tym, że 13 kwietnia 1943 r. niemieckie radio ujawniło zbrodnię katyńską.

Te dramatyczne wydarzenia stały się inspiracją do podjęcia szerokiej, interdyscyplinarnej, ale zarazem medioznawczej refleksji na temat śmierci w mass mediach. Badacze reprezentujący rozmaite ośrodki naukowe, także zagraniczne, podjęli się niełatwego zadania ukazania rozmaitych aspektów obecności śmierci w przekazach medialnych. Poruszony został również problem dziennikarstwa jako... śmiertelnie niebezpiecznego zawodu, i to nie tylko w kontekście działań wojennych, ale – czy nie głównie? – politycznych.

Wszystkim Autorom, Redaktorom serdecznie dziękuję za trud i wysiłek konieczny do powstania niniejszego tomu. Osobne podziękowania za wnikliwe oceny i opinie należą się recenzentom – prof. dr. hab. Jerzemu Myślińskiemu oraz ks. dr. hab. Stanisławowi Dziekońskiemu, prof. UKSW, a także dr. Włodzimierzowi Ulickiemu, dyrektorowi Domu Wydawniczego Elipsa, który podjął się wydania tejże publikacji.

Dr Grzegorz Łęcicki

Dom Wydawniczy „Elipsa” dziękuje
Uniwersytetowi Kardynała Stefana Wyszyńskiego
za dofinansowanie wydania niniejszej publikacji